

CIÈNCIA, RACISME I PODER

Relació de les idees darwinianes amb l'expansió colonial de finals de segle XIX

Context històric

La ciència com la nova fe, el racisme assentat còmodament en les bases de la ideologia de la metròpoli, el positivisme i utilitarisme de la revolució industrial amb la idea associada de progrés social i humà, una fort i instaurat sentiment nacionalista, una superpoblació que demanava expansió de territoris i una economia que desitjava nous mercats. Aquest és el context del segle XIX a l'Anglaterra victoriana, del qual n'aparegueren un gran nombre de científics que, immersos en aquest paradigma, contribuïren directa o indirectament a la consolidació del racisme científic.

Influències i context ideològic

Charles Darwin estigué influenciat per tot un seguit d'autors que el situaren en el marc evolucionista en el que avui el coneixem, però també en el marc cultural de l'Anglaterra victoriana, on el debat sobre les races humanes estava a l'ordre del dia:

❖ **Erasmus Darwin**, expressà en la seva obra una de les primeres visions formals evolucionistes de la natura.

❖ **Jean-Baptiste Lamarck**, exposà la trencadora teoria de l'evolució per herència de caràcters adquirits per ús i desús.

❖ **Thomas R. Malthus**, descrigué el problema que suposava el major creixement de la població humana en front als recursos per sustentar-la.

❖ **Alfred R. Wallace**, codescobridor de la selecció natural, i junt amb el qual Darwin va presentar un article a la societat Linneana de Londres, va ser un bon amic i gran defensor de les idees darwinianes.

❖ **Charles Lyell**, defensor de la immensa profunditat del temps geològic, necessari per explicar els in comptables canvis morfològics que es necessiten per comprendre l'evolució de les espècies.

Durant el segle XIX, la jerarquia de races estava tan fortament acceptada que l'abolicionisme i el racisme científic no eren excoents. Inclús els científics que es manifestaven en contra de l'esclavisme contribuïen en major o menor mesura a accentuar aquesta ideologia racista. Dins el debat de races, la principal discussió residia en la magnitud de la separació que aquestes tenien, existint dos corrents principals:

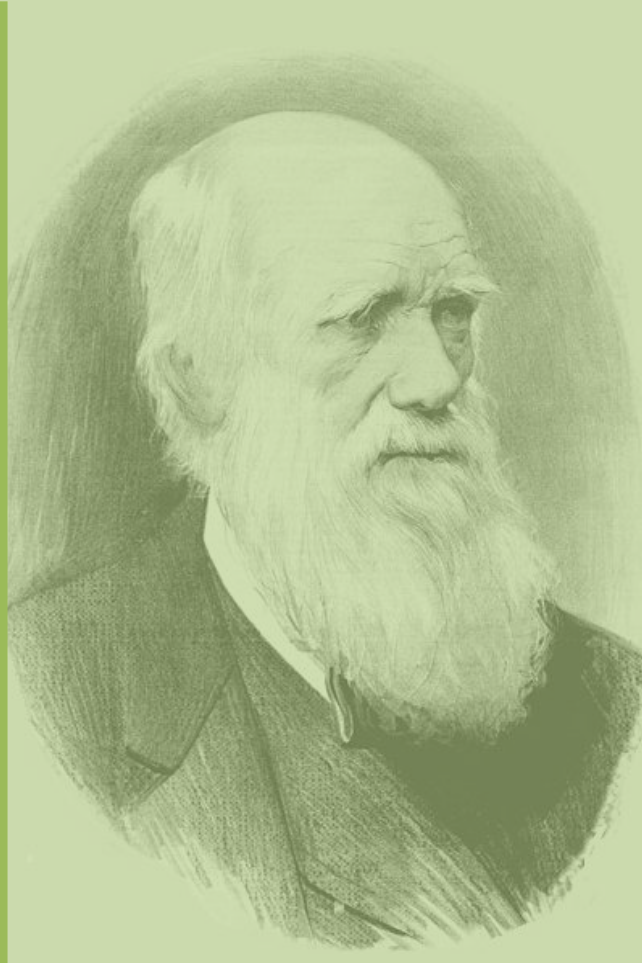
Monogenisme

Defensava un origen comú de les races humanes i que l'ambient les havia fet divergir molt properament en l'arbre evolutiu. Suportat en gran part per l'església i en menor grau pels científics

Poligenisme

Defensava un origen no comú de les races humanes, o un origen tan llunyà que aquestes fossin considerades immutables, estables i totalment diferenciades. Els més extremats veien les races com espècies diferents

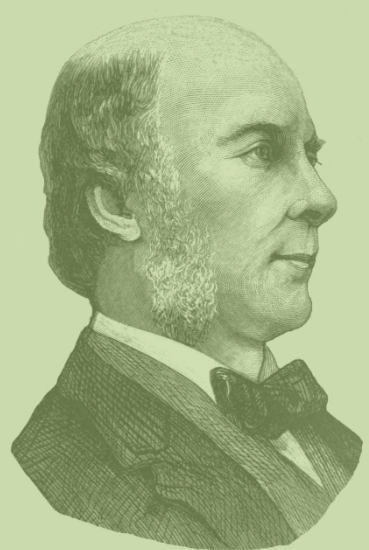
Charles Robert Darwin

- 1809:** Naixement a Anglaterra
- 1831:** Comença el viatge al Beagle
- 1836:** Acaba el viatge al Beagle
- 1839:** *The Voyage of the Beagle*
- 1858:** Teoria de l'evolució (Wallace)
- 1859:** *On the Origin of Species*
- 1871:** *The Descent of Man*
- 1882:** Mort als 73 anys

"This survival of the fittest which I have here sought to express in mechanical terms, is that which Mr. Darwin has called 'natural selection, or the preservation of favoured races in the struggle for life'."

Herbert Spencer, *The Principles of Biology* Vol.1 (1864)

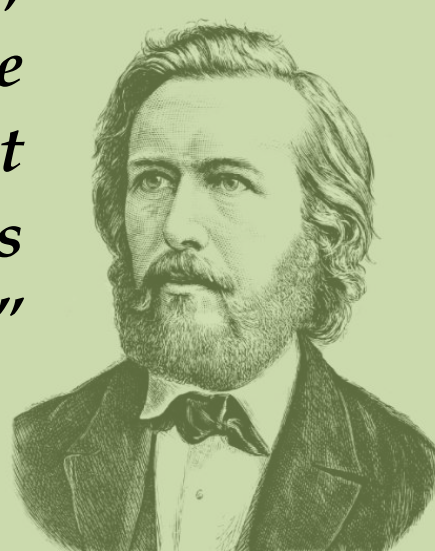
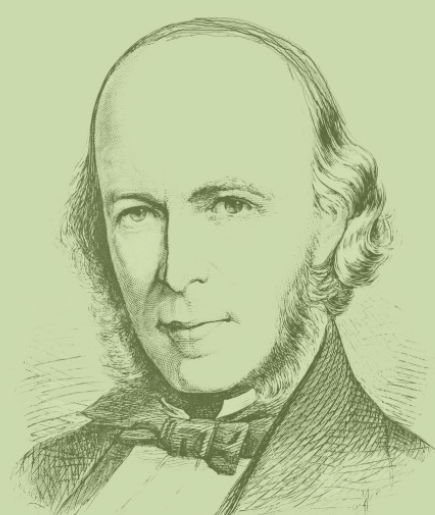

"It has now become a serious necessity to better the breed of the human race. The average citizen is too base for the everyday work of modern civilization."

Francis Galton, *The Part of Religion in Human Evolution* (1894)

"The Caucasian, or Mediterranean man (Homo mediterraneus), has from time immemorial been placed at the head of all the races of men, as the most highly developed and perfect . . . it alone has attained to that degree of civilisation which seems to raise men above the rest of nature."

Ernst Haeckel, *The History of Creation* (1914)

Obra i relació amb les races

Observem en els primers escrits de Darwin, a *The Voyage of the Beagle*, la facilitat amb la que s'acceptava una jerarquia racial durant el segle XIX:

❖ *"I could not have believed how wide was the difference between savage and civilized man: it is greater than between a wild and domesticated animal, inasmuch as in man there is a greater power of improvement."*

Al final de *On the Origin of Species*, Darwin ens deixa intuir que els humans no ens escapem de la teoria de la selecció natural:

❖ *"Therefore I should infer from analogy that probably all the organic beings which have ever lived on this earth have descended from some one primordial form, into which life was first breathed."*

A *The Descent of Man*, Darwin afirma que tota la humanitat és una sola espècie d'origen comú:

❖ *"Although the existing races of man differ in many respects, as in colour, hair, shape of skull, proportions of the body, etc., yet if their whole structure be taken into consideration they are found to resemble each other closely in a multitude of points. Many of these are of so unimportant or of so singular a nature, that it is extremely improbable that they should have been independently acquired by aboriginally distinct species or races."*

Tanmateix, a la mateixa obra Darwin escriu una de les seves frases més polèmiques, que ens fa entreveure el que pot ser considerat com el principi del darwinisme social:

❖ *"At some future period, not very distant as measured by centuries, the civilised races of man will almost certainly exterminate, and replace, the savage races throughout the world . . . The break between man and his nearest allies will then be wider, for it will intervene between man in a more civilised state, as we may hope, even than the Caucasian, and some ape as low as a baboon, instead of as now between the negro or Australian and the gorilla."*

Darwin, en harmonia amb la seva teoria, es posiciona com a monogenista. No obstant això, tot i ser considerat abolicionista, no escapa del corrent racista propi del període històric en el que viu.

1880

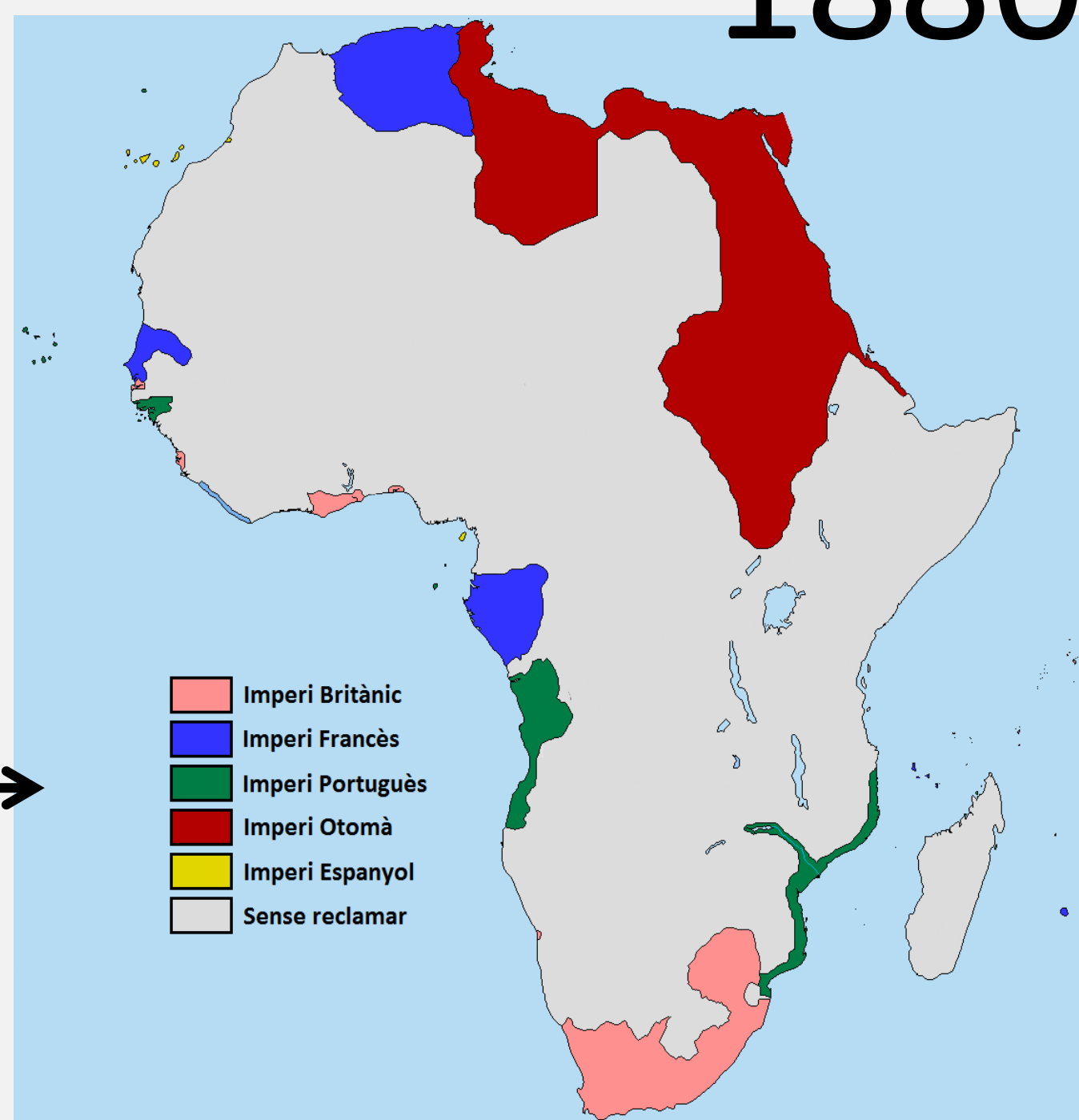

Figura 1: Mapa dels diferents territoris imperials a l'Àfrica colonial durant el 1880 (abans de la conferència de Berlín)

Imatge modificada de Viquipèdia. Tots els drets reservats als autors: davidj123 / Somebody5001

1913

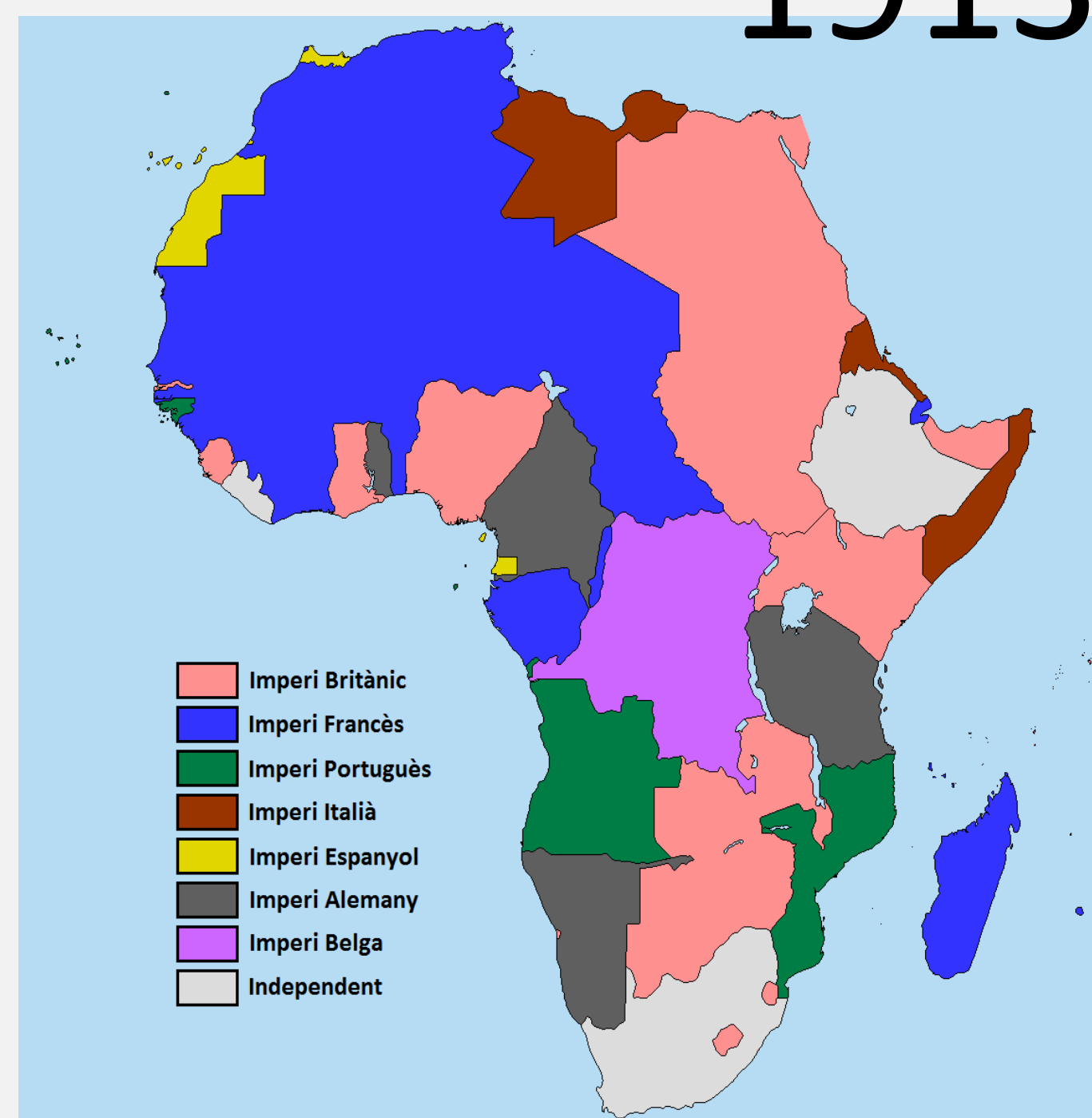

Figura 2: Mapa dels diferents territoris imperials a l'Àfrica colonial durant el 1913 (abans de la Primera Guerra Mundial)

Imatge modificada de Viquipèdia. Tots els drets reservats als autors: davidj123 / Somebody5000

Reflexions

- La ciència pot servir com a eina de poder ➡ Legitimació de l'expansió colonial de finals del s.XIX
- Charles Darwin fou abolicionista i monogenista en el debat de races
- La seva obra provocà nous corrents de racisme científic, com el darwinisme social, l'eugenesia, etc.
- La ciència té una bona part de fe, ja que cal acceptar un paradigma vigent (Thomas Kuhn)
- El progrés científic no és una estable i consistent acumulació de coneixement
- És la ciència tan racional com la creiem actualment?